

Торайғыров университетінің
ҒЫЛЫМИ ЖУРНАЛЫ

НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ
Торайғыров университета

Торайғыров университетінің ХАБАРШЫСЫ

Экономикалық сериясы
1997 жылдан бастап шығады

ВЕСТНИК

Торайғыров университета

Экономическая серия
Издается с 1997 года

ISSN 2710-3552

№ 4 (2024)

Павлодар

НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ
Торайгыров университета

Экономическая серия
выходит 4 раза в год

СВИДЕТЕЛЬСТВО

о постановке на переучет периодического печатного издания,
информационного агентства и сетевого издания
№ KZ93VPY00029686

выдано
Министерством информации и коммуникаций
Республики Казахстан

Тематическая направленность
публикация материалов в области экономики, управления,
финансов, бухгалтерского учета и аудита

Подписной индекс – 76133

<https://doi.org/10.48081/HMTV4251>

Бас редакторы – главный редактор
Давиденко Л. М.
доктор PhD

Заместитель главного редактора
Ответственный секретарь

Гребнев Л. С., *д.э.н., профессор*
Шеримова Н. М., *магистр*

Редакция алқасы – Редакционная коллегия

Шмарловская Г. А.,	<i>д.э.н., профессор (Беларусь);</i>
Кунязов Е. К.,	<i>доктор PhD, доцент;</i>
Алмаз Толымбек,	<i>доктор PhD, профессор (США);</i>
Мукина Г. С.,	<i>доктор PhD, ассоц. профессор, доцент;</i>
Алтайбаева Ж. К.,	<i>к.э.н.</i>
Мусина А. Ж.,	<i>к.э.н., ассоц. профессор, доцент;</i>
Титков А. А.,	<i>к.э.н., доцент;</i>
Омарова А. Р.	<i>технический редактор.</i>

За достоверность материалов и рекламы ответственность несут авторы и рекламодатели
Редакция оставляет за собой право на отклонение материалов
При использовании материалов журнала ссылка на «Вестник Торайгыров университета» обязательна

© Торайгыров университет

<https://doi.org/10.48081/OUIO6521>

***М. А. Баяндин¹, А. М. Курманов², А. П. Коваль³,
А. Б. Бекмагамбетов⁴, Г. Д. Баяндина⁵**

^{1,5}Шерхан Мұртаза атындағы Халықаралық Тараз инновациялық институты, Қазақстан Республикасы, Тараз қ.

^{2,4}Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігінің Еңбекті қорғау жөніндегі Республикалық ғылыми-зерттеу институты, Қазақстан Республикасы, Астана қ.

³А. Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университеті, Қазақстан Республикасы, Қостанай қ.

¹ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2158-4370>

²ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-4068-9022>

³ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4531-3233>

⁴ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2033-3625>

⁵ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9436-0522>

*e-mail: mbayandin.71@mail.ru

САҚТАНУШЫНЫҢ АЛДЫН АЛУ ІС-ШАРАЛАРЫ ЖӘНЕ ОЛАРДЫ ҚАРЖЫЛАНДЫРУ

Мақалада Қазақстанның қазіргі заманғы экономикасы жағдайында қауіпсіз еңбек жағдайларын қамтамасыз ету және қызметкерлерді жазатайым оқиғалардан қорғау мәселелері әсіресе өзекті болып отырғаны қаралды. Өнеркәсіптің дамуы және жұмыс орындары санының өсуі өндірістік тәуекелдер санының ұлғаюына алып келеді. Өндірістік жарақат алу және жұмыс орнындағы жазатайым оқиғалар кәсіпорындардың экономикасы мен қызметкерлердің әл-ауқатына әсер ететін елеулі проблема болып қалуда. Алдын алу шараларын жетілдіру осы тәуекелдерді едәуір төмендетуі және ТАЕМ жүйесіне қаржылық жүктемені азайтуы мүмкін. Сақтанушының алдын алу іс-шараларына арналған шығындарды жабу үшін сақтандыру резервтері мен капиталдың жеткіліктілігін бағалау сақтандыру компаниялары қызметінің маңызды элементі болып табылады. Бұл тәуекелдерді талдауды, актуарлық есептеулерді, нормативтік талаптарды сақтауды және

стратегиялық жоспарлауды қамтитын кешенді тәсілді талап етеді. Алдын алу іс-шараларына инвестициялар шығынды азайтуға ықпал етеді және сақтанушының да, сақтандырушының да қаржылық тұрақтылығын нығайтады. Мұндай жағдайларда жазатайым оқиғалардан міндетті сақтандыру қызметкерлерді қорғауда және олардың әлеуметтік тұрақтылығын қамтамасыз етуде негізгі рөл атқарады. Алайда сақтандырудың қазіргі жүйесі жетілдіруді және қазіргі заманғы сын-қатерлерге бейімделуді қажет етеді.

Кілтті сөздер: сақтандыру, алдын алу іс-шаралары, қауіпсіз еңбек жағдайлары, әлеуметтік қорғау, қаржылық тұрақтылық.

Кіріспе

Сақтандыру компаниялары қаржылық тұрақтылықты және тәуекелдерден қорғауды қамтамасыз етуде негізгі рөл атқарады. Олардың қызметінің маңызды аспектілерінің бірі сақтанушылардың алдын алу іс-шараларына арналған шығындарды жабу үшін сақтандыру резервтері мен капиталдың жеткіліктілігін қалыптастыру және қолдау болып табылады. Алдын алу іс-шаралары сақтандыру жағдайларының басталу ықтималдығын төмендетуге және ықтимал шығындарды барынша азайтуға көмектеседі, бұл өз кезегінде сақтандыру төлемдерін төмендетуге және компанияның жалпы қаржылық тұрақтылығын арттыруға ықпал етеді.

Сақтандыру резервтері мен капиталдың алдын алу іс-шараларына арналған шығындарды жабу үшін жеткіліктілігін бағалау сақтандыру қызметіндегі тәуекелдерді басқарудың аса маңызды аспектісі болып табылады. Бұл, әсіресе, өз қызметкерлерінің денсаулығы мен қауіпсіздігі үшін жауап беретін жұмыс берушілер ретінде әрекет ететін сақтанушылар үшін өзекті. Бұл тұрғыда алдын алу іс-шаралары өндірістегі жарақаттар, кәсіптік аурулар және жұмыс беруші үшін де, сақтандыру компаниясы үшін де қаржылық шығындарға әкеп соғуы мүмкін басқа да оқиғалар сияқты сақтандыру жағдайларының туындау қаупін барынша азайтуға бағытталған іс-қимылдардың кең спектрін қамтуы мүмкін.

Қауіпсіз еңбек жағдайларын қамтамасыз ету және қызметкерлерді жазатайым оқиғалардан қорғау мәселелері әртүрлі салалардың ғалымдары: саясаткерлер, басқарушылар, экономистер, заңгерлер, әлеуметтанушылар үшін қызығушылық тудырады.

Еңбек қызметкерлерді өндірістегі жазатайым оқиғалардан сақтандырудың өзекті мәселелерін талдауға арналған Tedioli F. [1], Lönnroth K. [1], Pablos-Méndez A. [1], Raviglione M. [1], Gheorghe A. [2], Strachler-Pohl K. [2], Nkhoma D. [2], Mughandira W. [2], Garand D. [2], Malema D. [2],

Murray-Zmijewski A. [2], Kardan A. [2], Lievens T. [2], Sarkodie A.O. [3], Fukai T. [4], Ichimura H. [4], Kitao S. [4], Mikoshiba M. [4] и др.

Отандық және ресейлік ғалымдар өндірістегі жазатайым оқиғалардан қызметкерлерді сақтандыру жүйесінің тетіктерін зерделеумен және жетілдірумен айналысты С.А. Агапцов С.А. [5], Пудов А. Н. [5], Багамаев Г. Т. [6], Магомедова А. Г. [6], Баглаев И. Н. [7], Болдырев В. А. [8], Черных А. М. [8] и др.

Сақтандыру компаниялары қызметінің қаржылық аспектілері, жазатайым оқиғалар кезінде моральдық зиянды өтеу мәселелері зерттеулерде көрініс тапты Серикова Г. С. [9], Кагирова С. Д. [10], Лисицкая А. Д. [10], Минько В.М. [11], Цеслик К.Н. [11].

Одан әрі реформалауды жүргізу кезінде қолда бар тәжірибені зерделеу сақтандырудың қазіргі жүйесін жетілдіруге мүмкіндік береді.

Материалдар мен әдістері

Қойылған мақсаттар мен міндеттерге қол жеткізу үшін зерттеуде мынадай әдістер пайдаланылды: Қазақстан Республикасында қауіпсіз еңбек жағдайларын жасауға және жақсартуға бағытталған алдын алу сипатындағы шаралар жүйесін реттейтін нормативтік-құқықтық актілерді талдау; алдын алу іс-шараларына арналған шығындар бойынша деректерді статистикалық және тарихи талдау; қаржылық көрсеткіштерді модельдеу; қаржылық көрсеткіштердің сезімталдығын талдау және қаржылық тұрақтылықтың тиімділігін бағалау.

Нәтижелер және талқылау

Қолданыстағы нормативтік құқықтық құжаттарға сәйкес, алдын алу шаралары еңбектің қауіпсіз жағдайларын жасауға және жақсартуға бағытталған ескерту сипатындағы шаралар болып табылады [12].

Алдын алу іс-шараларын олардың бағыты және әсер ету ауқымы бойынша жіктеуге болады:

Ұйымдастыру іс-шаралары: еңбекті ұйымдастыруды жақсарту, персоналды оқыту, қызметкерлердің біліктілігін арттыру.

Техникалық іс-шаралар: жабдықтарды жаңғырту, бақылау мен қауіпсіздіктің автоматтандырылған жүйелерін енгізу.

Медициналық іс-шаралар: тұрақты медициналық тексерулер, кәсіптік ауруларды ерте анықтау бағдарламалары.

Психологиялық іс-шаралар: жұмыс орнындағы күйзелісті төмендету, моральдық ахуалды жақсарту жөніндегі бағдарламалар.

Алдын алу іс-шараларының қызметкерлерді жазатайым оқиғалардан міндетті сақтандыру жүйесінің қаржылық тұрақтылығына әсерін неғұрлым

егжей-тегжейлі бағалау үшін резервтер мен капиталдың жеткіліктілігін бағалау әдіснамасына тереңдеу қажет.

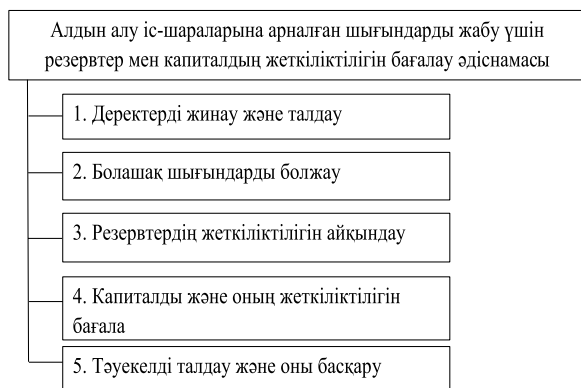
Алдын алу іс-шараларына арналған шығындарды жабу үшін резервтер мен капиталдың жеткіліктілігін бағалау әдіснамасы 1-суретке сәйкес мынадай қадамдарды қамтуы мүмкін [9, с.86-93]:

Деректерді жинау және талдау:

Сақтандыру талаптары, төлем тарихы, өндірістік қауіпсіздік және қызметкерлердің денсаулығы туралы деректерді жинауды қамтиды. Бұл сондай-ақ ағымдағы экономикалық жағдайлар мен болжамдарды талдауды қамтиды.

2 Болашақ шығындарды болжау:

Тарихи деректер мен ағымдағы трендтер негізінде болашақ шығындарды болжау үшін актуарлық әдістер мен үлгілерді қолдану. Ықтималдық бөлу үлгілерін пайдалануды, уақыт қатарларын талдауды және басқа да әдістерді қамтиды.

Ескерту – Авторлар дереккөз бойынша жасады [9]

Сурет 1 – Алдын алу іс-шараларына арналған шығындарды жабу үшін резервтер мен капиталдың жеткіліктілігін бағалау әдіснамасы

3 Резервтердің жеткіліктілігін айқындау:

Болашақ шығындардың болжамдары негізінде резервтердің қажетті мөлшері айқындалады. Бұл бастапқы болжамдардағы өзгерістердің резервтердің қажетті мөлшеріне қалай әсер ететінін көрсететін сезімталдықты талдауды қамтуы мүмкін.

4 Капиталды және оның жеткіліктілігін бағалау:

Капиталдың әртүрлі тәуекелді сценарийлерге тұрақтылығын бағалау үшін стресс-тесттер мен сценарийлік талдау жүргізу. Бұл сондай-ақ реттеуші талаптар мен индустрия стандарттарына сәйкестікті бағалауды қамтиды.

5 Тәуекелді талдау және оны басқару:

Компанияның қаржылық тұрақтылығына әсер ететін негізгі тәуекелдерді айқындауды және осы тәуекелдерді басқару жөніндегі стратегияларды әзірлеуді қамтиды. Мысалы, бұл сақтандыру тарифтерін қайта қарауды, резервация мен күрделі талаптарға қатысты саясатты өзгертуді, сондай-ақ жаңа өнімдерді немесе қызметтерді әзірлеуді қамтуы мүмкін.

Мысал ретінде алдын алу іс-шараларына арналған шығындарды талдауды қарастырамыз. Алдын алу іс-шараларын енгізу белгілі бір шығындарға байланысты екенін ескеру қажет. Толық бағалау үшін бұл шығындарды сақтандыру төлемдерін үнемдеумен салыстыру қажет.

Кіріс деректері:

Жабдықтарды жаңғырту құны: 25 000 000 теңге.

Қызметкерлерді оқыту: 5 000 000 теңге.

Медициналық тексерулер: 2 500 000 теңге.

Жиыны: 32 500 000 теңге.

Қаржылық көрсеткіштерді модельдеу жүргіземіз:

а) Сақтандыру жағдайларының жиілігі мен ауырлығын төмендету есебі.

Алдын алу іс-шараларының әсерін бағалау үшін жазатайым оқиғалардың жиілігі мен ауырлығын төмендетуді болжауды жүргізу маңызды:

Бастапқы шарттар:

Жазатайым оқиғалардың ағымдағы жиілігі: 1 000 қызметкерге 10.

Іс-шаралардан кейін күтілетін жиіліктің төмендеуі: 20% (2 жағдайға төмендеу).

Бір жағдайдың орташа ауырлығы (құны): 500 000 теңге.

Сақтандырылғандар саны: 10 000 адам.

Іс-шараларды енгізгеннен кейінгі болжам:

Жаңа жиілік: 1000 қызметкерге 8.

Күтілетін жағдайлар саны: $10\,000 / 1\,000 * 8 = 80$ жағдай.

Күтілетін төлемдер: $80 * 500\,000$ теңге = 40 000 000 теңге.

Үнемдеу: $50\,000\,000$ теңге – 40 000 000 теңге = 10 000 000 теңге.

б) Іс-шараларға арналған шығындарды ескере отырып, қаржылық тұрақтылықты есептеу.

Сақтандыру жүйесінің қаржылық тұрақтылығы сақтандыру жарналарының, сақтандыру төлемдерінің және алдын алу іс-шараларына арналған шығындардың арақатынасын талдау арқылы бағаланады:

Бастапқы деректер:

Сақтандыру жарналарының сомасы: 60 000 000 теңге.

Іс-шараларға дейінгі төлемдер: 50 000 000 теңге.

Іс-шаралардан кейінгі төлемдер: 40 000 000 теңге.

Іс-шараларға арналған шығындар: 32 500 000 теңге.

Іс-шараларсыз таза қаржылық нәтиже:

Пайда = Жарналар – Төлемдер = 60 000 000 теңге – 50 000 000 теңге = 10 000 000 теңге.

Іс-шаралармен таза қаржылық нәтиже:

Пайда = Жарналар – Төлемдер - Іс-шараларға арналған шығындар = 60 000 000 теңге – 40 000 000 теңге - 32 500 000 теңге = –12 500 000 теңге.

Осылайша, төлемдердің төмендеуіне қарамастан, іс-шараларға арналған шығындар қысқа мерзімді перспективада үнемдеуден асып түсуі мүмкін. Алайда, ұзақ мерзімді перспективада іс-шаралар жағдайлар жиілігінің одан әрі төмендеуіне және қаржылық тұрақтылықтың ұлғаюына алып келуі мүмкін.

6 Сезімталдықты талдау.

Бұл талдау түйінді параметрлердің өзгеруі (жағдайлардың жиілігі, сақтандыру жағдайларының құны, іс-шараларға шығындар) қаржылық көрсеткіштерге қалай әсер ететінін бағалауға мүмкіндік береді:

Сценарий 1:

Жиіліктің төмендеуін 30 %-ға дейін ұлғайту (жаңа жиілік – 1 000-ға 7).

Күтілетін жағдайлар саны: $10\,000 / 1\,000 * 7 = 70$ жағдай.

Төлемдер: $70 * 500\,000$ теңге = 35 000 000 теңге.

Таза нәтиже = 60 000 000 теңге - 35 000 000 теңге - 32 500 000 теңге = -7 500 000 теңге.

Сценарий 2:

Іс-шараларға арналған шығындарды 40 000 000 теңгеге дейін ұлғайту.

Таза нәтиже = 60 000 000 теңге – 40 000 000 теңге - 40 000 000 теңге = -20 000 000 теңге.

7 Тиімділікті ұзақ мерзімді бағалау.

Алдын алу іс-шаралары жинақтаушы әсер есебінен ұзақ мерзімді перспективада жүйенің қаржылық тұрақтылығына елеулі әсер етуі мүмкін.

Сақтандыру төлемдеріне арналған шығындардың төмендеуі: уақыт өте келе жазатайым оқиғалардың жиілігі мен ауырлығы төмендеп, төлемдердің едәуір азаюына әкелуі мүмкін.

Сенімнің артуы және сақтандыру жарналарының азаюы: өндірістегі қауіпсіздіктің артуы жұмыс берушілер тарапынан сенімнің артуына және сақтандыру жарналарының азаюына алып келуі мүмкін, бұл да жүйенің қаржылық тұрақтылығын қолдайды.

Қаржыландыру туралы ақпарат

Мақала, «Қазақстан Республикасындағы қауіпсіз еңбектің экономикалық проблемалары және сақтандыру тетігін институционалдық қайта құру» РНИИОТ О.1062 IRN BR 11965728 бағдарламасын жүзеге асыру шенберінде дайындалған.

Қорытынды

Жоғарыда келтірілген талдау негізінде келесі ұсыныстарды жасауға болады:

Алдын алу іс-шараларын біртіндеп енгізу:

Қысқа мерзімді теріс қаржылық салдарды барынша азайту үшін неғұрлым тиімді және шығыны аз іс-шаралардан бастауға болады.

Ұзақ мерзімді перспективаларды бағалау:

Іс-шаралардың қаржылық тұрақтылыққа толық әсерін көру үшін әсерлерді ұзақ кезеңге (мысалы, 5-10 жыл) есептеу.

Іс-шаралардың мониторингі және оларды түзету:

Нәтижелерді үнемі талдау және қажет болған жағдайда алдын алу іс-шараларының стратегияларына өзгерістер енгізу.

Осылайша, алдын алу іс-шараларын бағалаудың мұқият және егжей-тегжейлі тәсілі сақтандыру жүйесінің қаржылық тұрақтылығын жақсартып қана қоймай, қызметкерлер үшін қауіпсіз және қолайлы еңбек жағдайларын жасауға көмектеседі.

Сондай-ақ профилактиканың елеулі артықшылықтары анықталды. Кәсіпорындар алдын алу шаралары компанияның имиджіне, корпоративтік мәдениетке оң әсер еткенін, сондай-ақ тоқтап тұру уақыты мен өндірістегі іркілістер санын азайтқанын атап өтті. Сондай-ақ, қызметкерлердің уәждемесі мен еңбек жағдайларына қанағаттанушылық артты. Неғұрлым ірі кәсіпорындар еңбекті қорғау саласындағы профилактикалық жұмыстың әсері мен пайдасын ұсақ кәсіпорындарға қарағанда жоғары бағалады [13, с. 24.]. Алдын алу іс-шараларына арналған шығындарды жабу үшін сақтандыру резервтері мен капиталдың жеткіліктілігін бағалау – бұл мұқият талдауды және әртүрлі әдіснамалық тәсілдерді пайдалануды талап ететін күрделі және көп кезеңді процесс. Ол компанияның қаржылық жағдайын бағалауды, болашақ шығындарды болжауды, тәуекелдерді басқаруды және реттеуші талаптарды сақтауды қамтиды. Резервтер мен капиталдың жеткіліктілігі сақтандыру компаниясының қаржылық тұрақтылығын қамтамасыз етіп қана қоймай, сақтанушылар үшін тәуекелдерді төмендетуге ықпал ететінін түсіну маңызды, бұл ақыр соңында сақтандыру процесінің сенімділігі мен тиімділігін арттыруға алып келеді.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ДЕРЕКТЕР ТІЗІМІ

1 **Tediosi, F., Lönnroth, K., Pablos-Méndez, A., Raviglione, M.** Build back stronger universal health coverage systems after the COVID-19 pandemic: the need for better governance and linkage with universal social protection [Electronic resource] // BMJ Glob Health. – 2020. – P.1–4. – <https://doi.org/10.1136/bmjgh-2020-004020>.

2 **Gheorghe, A., Straehler-Pohl, K., Nkhoma, D., Mughandira, W., Garand, D., Malema, D., Murray-Zmijewski, A., Kardan, A., Lievens, T.** Assessing the feasibility and appropriateness of introducing a national health insurance scheme in Malawi [Electronic resource] // Global Health Research and Policy. – 2019. – P.1–11. – <https://doi.org/10.1186/s41256-019-0103-5>.

3 **Sarkodie, A.O.** Effect of the National Health Insurance Scheme on Healthcare Utilization and Out-of-Pocket Payment: Evidence from GLSS 7 [Electronic resource] // Humanities and Social Sciences Communications, 8(1):293. – November 2021. – P. 1–11. – <https://doi.org/10.1057/s41599-021-00984-7>.

4 **Fukai, T., Ichimura, H., Kitao, S., Mikoshiba, M.** Medical Expenditures over the Life Cycle: Persistent Risks and Insurance [Electronic resource] // RIETI Discussion Paper Series 21-E-073. – August, 2021. – 52 p. – <https://www.rieti.go.jp/jp/publications/dp/21e073.pdf>.

5 **Агапцов, С. А., Пудов, А. Н.** Анализ механизмов системы страхования работников от несчастных случаев на производстве и профессиональных заболеваний [Текст] // Государственный аудит. Право. Экономика. – 2016. – №3. – С. 103–109.

6 **Багамаев, Г. Т., Магомедова, А. Г.** Проблемы возмещения вреда в связи с несчастным случаем на производстве [Текст] // Евразийский юридический журнал. – 2021. – №4 (155). – С. 142–145.

7 **Баглаев, И. Н.** Актуальные проблемы страхования работников от несчастных случаев на производстве и профессиональных заболеваний [Текст] // Новеллы права, экономики и управления 2021: сб. науч. тр. по материалам VII междунар. науч.-практ. конф. / Гос. ин-т экономики, финансов, права и технологий. – Гатчина, 2022. – Т. 2. – С. 129–132.

8 **Болдырев, В. А., Черных, А. М.** Вопросы страхования работников от несчастных случаев на производстве и профессиональных заболеваний [Текст] // Научный аспект: сетевое изд. – 2023. – Т. 13, №12. – С. 1633–1637.

9 **Серикова, Г.С.** Финансовые аспекты деятельности страховых компаний [Текст]. – Караганда, 2010. – 160 с.

10 **Кагирова, С.Д., Лисицкая, А.Д.** Страхование от несчастного случая работника на предприятии [Текст] // Научный альманах Центрального Черноземья. – 2022. – №1/10. – С. 283–287.

11 **Минько, В. М., Цеслик, К. Н.** Компенсация морального вреда при несчастном случае на производстве как фактор активизации деятельности по снижению профессиональных рисков [Текст] // Безопасность жизнедеятельности. – 2022. – №7 (259). – С. 3–7.

12 Правила возмещения затрат на проведение превентивных мер и (или) реабилитационных мер // Приказ Министра труда и социальной защиты населения Республики Казахстан №20 от 31 января 2024 года [Электронный ресурс]. – URL: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2400033965>.

12 Усиление роли программ страхования в предотвращении несчастных случаев на производстве и профессиональной заболеваемости / Группа технической поддержки по вопросам достойного труда и Бюро МОТ для стран Восточной Европы и Центральной Азии [Текст]. – Москва: ILO, 2016. – 56 с.

REFERENCES

1 **Tediosi, F., Lönnroth, K., Pablos-Méndez, A., Raviglione, M.** Build back stronger universal health coverage systems after the COVID-19 pandemic: the need for better governance and linkage with universal social protection [Electronic resource] // BMJ Glob Health. – 2020. – P.1–4. – <https://doi.org/10.1136/bmjgh-2020-004020>.

2 **Gheorghe, A., Strahler-Pohl, K., Nkhoma, D., Mughandira, W., Garand, D., Malema, D., Murray-Zmijewski, A., Kardan, A., Lievens, T.** Assessing the feasibility and appropriateness of introducing a national health insurance scheme in Malawi [Electronic resource] // Global Health Research and Policy. – 2019. – P.1–1. – <https://doi.org/10.1186/s41256-019-0103-5>.

3 **Sarkodie, A.O.** Effect of the National Health Insurance Scheme on Healthcare Utilization and Out-of-Pocket Payment: Evidence from GLSS 7 [Electronic resource] // Humanities and Social Sciences Communications, 8(1):293. – November 2021. – P. 1–11. – <https://doi.org/10.1057/s41599-021-00984-7>.

4 **Fukai, T., Ichimura, H., Kitao, S., Mikoshiba, M.** Medical Expenditures over the Life Cycle: Persistent Risks and Insurance [Electronic resource] // RIETI Discussion Paper Series 21-E-073. – August 2021. – 52 P. – <https://www.rieti.go.jp/jp/publications/dp/21e073.pdf>.

5 **Agapcov, S. A., Pudov, A. N.** Analiz mekhanizmov sistemy strahovaniya rabotnikov ot neschastnyh sluchaev na proizvodstve i professional'nyh zabolevanij [Analysis of the mechanisms of the employee insurance system against industrial accidents and occupational diseases] [Text] // Gosudarstvennyj audit. Pravo. Ekonomika. – 2016. – №3. – P. 103–109.

6 **Bagamaev, G. T., Magomedova, A. G.** Problemy vozmeshcheniya vreda v svyazi s neschastnym sluchaem na proizvodstve [Problems of compensation for damages in connection with an industrial accident] [Text] // Evrazijskij yuridicheskij zhurnal. – 2021. – №4 (155). – P. 142–145.

7 **Baglaev, I. N.** Aktual'nye problemy strahovaniya rabotnikov ot neschastnyh sluchaev na proizvodstve i professional'nyh zabolevanij [Current problems of insurance of employees against industrial accidents and occupational diseases] [Text] // Novelly prava, ekonomiki i upravleniya 2021: sb. nauch. tr. po materialam VII mezhdunar. nauch.-prakt. konf. / Gos. in-t ekonomiki, finansov, prava i tekhnologij. – Gatchina, 2022. – Vol. 2. – P. 129-132.

8 **Boldyrev, V. A., CHernyh, A. M.** Voprosy strahovaniya rabotnikov ot neschastnyh sluchaev na proizvodstve i professional'nyh zabolevanij [Issues of insurance of employees against industrial accidents and occupational diseases] [Text] // Nauchnyj aspekt: setevoe izd. – 2023. – T. 13, №12. – P. 1633–1637.

9 **Serikova, G. S.** Finansovye aspekty deyatel'nosti strahovyh kompanij [Financial aspects of insurance companies' activities] [Text] – Karaganda, 2010. – 160 p.

10 **Kagirowa, S. D., Lisickaya, A. D.** Strahovanie ot neschastnogo sluchaya rabotnika na predpriyatii [Insurance against an employee's accident at the enterprise] [Text] // Nauchnyj al'manah Central'nogo CHernozem'ya. – 2022. – №1/10. – P. 283-287.

11 **Min'ko, V. M., Ceslik, K. N.** Kompensaciya moral'nogo vreda pri neschastnom sluchae na proizvodstve kak faktor aktivizacii deyatel'nosti po snizheniyu professional'nyh riskov [Compensation for moral damage in case of an industrial accident as a factor in activating activities to reduce occupational risks] [Text] // Bezopasnost' zhiznedeyatel'nosti. – 2022. – №7 (259). – P. 3-7.

12 Pravila vozmeshcheniya zatrat na provedenie preventivnyh mer i (ili) reabilitacionnyh mer [Rules for reimbursement of costs for preventive measures and (or) rehabilitation measures] // Prikaz Ministra truda i social'noj zashchity naseleniya Respubliki Kazakhstan №20 ot 31 yanvarya 2024 goda [Electronic resource]. – URL: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2400033965>

13 Usilenie roli programm strahovaniya v predotvrashchenii neschastnyh sluchaev na proizvodstve i professional'noj zabolevaemosti [Strengthening the role of insurance programs in the prevention of industrial accidents and occupational

morbidity] [Text] / Gruppa tekhnicheskoy podderzhki po voprosam dostojnogo truda i Byuro MOT dlya stran Vostochnoj Evropy i Central'noj Azii [Tekst]. – Moskva: ILO, 2016. – 56 p.

20.09.24 ж. баспаға түсті.

08.10.24 ж. түзетулерімен түсті.

11.11.24 ж. басып шығаруға қабылданды.

*М. А. Баяндин¹, А. М. Курманов², А. П. Коваль³,

А. Б. Бекмагамбетов⁴, Г. Д. Баяндина⁵

^{1,5}Международный Таразский инновационный институт
имени Шерхана Муртазы, Республика Казахстан, г. Тараз

^{2,4}Республиканский научно-исследовательский институт охраны труда
Министерства труда и социальной защиты населения
Республики Казахстан, Республика Казахстан, г. Астана

³Костанайский региональный университет имени А. Байтурсынова,
Республика Казахстан, г. Костанай

Поступило в редакцию 20.09.24

Поступило с исправлениями 08.10.24

Принято в печать 11.11.24

ПРЕВЕНТИВНЫЕ МЕРОПРИЯТИЯ СТРАХОВАТЕЛЯ И ИХ ФИНАНСИРОВАНИЕ

В статье рассмотрено, что в условиях современной экономики Казахстана вопросы обеспечения безопасных условий труда и защиты работников от несчастных случаев становятся особенно актуальными. Развитие промышленности и рост количества рабочих мест приводят к увеличению числа производственных рисков. Производственный травматизм и несчастные случаи на рабочем месте остаются значительной проблемой, влияющей на экономику предприятий и благосостояние работников. Совершенствование превентивных мер может значительно снизить эти риски и уменьшить финансовую нагрузку на систему ОНС. Оценка достаточности страховых резервов и капитала для покрытия затрат на превентивные мероприятия страхователя является важным элементом деятельности страховых компаний. Это требует комплексного подхода, включающего анализ рисков, актуарные расчеты, соблюдение нормативных требований и

стратегическое планирование. Инвестиции в превентивные мероприятия способствуют снижению убытков и укрепляют финансовую устойчивость, как страхователя, так и страховщика. В этих условиях обязательное страхование от несчастных случаев играет ключевую роль в защите работников и обеспечении их социальной стабильности. Однако существующая система страхования нуждается в совершенствовании и адаптации к современным вызовам.

Ключевые слова: страхование, превентивные мероприятия, безопасные условия труда, социальная защита, финансовая устойчивость.

*М. А. Bayandin¹, А. М. Kurmanov², А. Р. Koval³, А. В. Bekmagambetov⁴,
G. D. Bayandina⁵

^{1,5}International Taraz Innovation Institute named after Sherkhan Murtaz,
Republic of Kazakhstan, Taraz

^{2,4}Republican Scientific Research Institute of Labor Protection
of the Ministry of Labor and Social Protection
of the Population of the Republic of Kazakhstan,
Republic of Kazakhstan, Astana

³Kostanay Regional University named after A. Baitursynov,
Republic of Kazakhstan, Kostanay

Received 20.09.24

Received in revised form 08.10.24

Accepted for publication 11.11.24

PREVENTIVE MEASURES OF THE POLICYHOLDER AND THEIR FINANCING

The article considers that in the conditions of the modern economy of Kazakhstan, the issues of ensuring safe working conditions and protecting workers from accidents are becoming especially relevant. The development of industry and the growth of the number of jobs lead to an increase in the number of production risks. Occupational injuries and workplace accidents remain a significant problem affecting the economy of enterprises and the well-being of employees. Improving preventive measures can significantly reduce these risks and reduce the financial burden on the OSNS system. Assessment of the sufficiency of insurance reserves and capital to cover the

costs of preventive measures of the policyholder is an important element of the activities of insurance companies. This requires a comprehensive approach that includes risk analysis, actuarial calculations, regulatory compliance and strategic planning. Investments in preventive measures contribute to reducing losses and strengthen the financial stability of both the policyholder and the insurer. In these circumstances, compulsory accident insurance plays a key role in protecting workers and ensuring their social stability. However, the existing insurance system needs to be improved and adapted to modern challenges.

Keywords: insurance, preventive measures, safe working conditions, social protection, financial stability.

Теруге 26.11.2024 ж. жіберілді. Басуға 26.12.2024 ж. қол қойылды.

Электронды баспа

5,04 Mb RAM

Шартты баспа табағы 17,4

Таралымы 300 дана. Бағасы келісім бойынша.

Компьютерде беттеген: А. К. Мыржикова

Корректоры: А. Р. Омарова, Д. А. Кожас

Тапсырыс № 4316

Сдано в набор 26.11.2024 г. Подписано в печать 26.12.2024 г.

Электронное издание

5,04 Mb RAM

Усл.п.л. 17,4. Тираж 300 экз. Цена договорная.

Компьютерная верстка: А. К. Мыржикова

Корректорлар: А. Р. Омарова, Д. А. Кожас

Заказ № 4316

«Toraighyrov University» баспасынан басылып шығарылған

Торайғыров университеті

140008, Павлодар қ., Ломов к., 64, 137 каб.

«Toraighyrov University» баспасы

Торайғыров университеті

140008, Павлодар қ., Ломов к., 64, 137 каб.

8 (7182) 67-36-69

e-mail: kereku@tou.edu.kz

www.vestnik.tou.edu.kz

www.vestnik-economic.tou.edu.kz